

gitemus, in illo nulla sunt. Nihil enim horum nos sine molestia sentimus: absit autem ut impassibilem Dei naturam perpeti ullam molestiam suspicemur. Sicut autem zelat sine aliquo livore, irascitur sine aliqua perturbatione, miseretur sine aliquo dolore, poenitet eum sine alicujus suæ pravitatis correctione: ita est patiens sine ulla passione. Nunc itaque humana patientia, quam capere possumus, & habere debemus, cujusmodi sit, quantum Dominus tribuit, & quantum patitur brevitatis præsentis Sermonis expediam.

CAPUT II.
Patientia
recta quæ-
nam &
quàm uti-
lis.

2. PATIENTIA hominis, quæ recta est atque laudabilis, & vocabulo digna virtutis, ea perhibetur qua æquo animo mala toleramus, a ne animo iniquo bona deseramus, per quæ ad meliora perveniamus. Quapropter impatientes dum mala pati nolunt, non efficiunt ut à malis eruantur, sed ut mala graviora patiantur. Patientes autem qui mala malunt non committendo ferre, quàm non ferendo committere, & leviora faciunt b quæ per patientiam patiuntur, & pejora evadunt quibus per impatientiam mergerentur. Bona verò æterna & magna non perdunt, dum malis temporalibus brevibusque non cedunt: quoniam *non sunt condignæ passionibus hujus temporis*, sicut Apostolus dicit, *ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*. Et iterum ait: *Quod est temporale & leve tribulationis nostræ, in incredibilem modum æternum gloriæ pondus operatur c nobis*.

Rom. 8. 18.

2. Cor. 4.
17.

IN-

a Lov. cum uno tantum MS. nec animo iniquo bona desideramus: minus bene.

b Lov. quàm quæ. Abest quàm ab editis aliis & MSS.

c Editi, in nobis. Abest in à MSS. & à græco textu Apostoli.

3. INTUEAMUR ergo, carissimi, quanta in laboribus & doloribus homines dura sustineant pro rebus quas vitiosè diligunt, & quanto se his feliciores fieri putant, tanto infeliciùs concupiscunt. Quanta pro falsis divitiis, quanta pro vanis honoribus, quanta pro a ludicris affectionibus periculosissima & molestissima patientissimè tolerantur. Pecuniæ, gloriæ, lasciviæ cupidus videmus, ut ad desiderata perveniant, adeptisque non careant, soles, imbres, glacies, fluctus, & procellosissimas tempestates, aspera & incerta bellorum, immanium plagarum ictus, & vulnera horrenda, non inevitabili necessitate, sed culpabili voluntate perferre. Verùm hæc licitæ quodammodo videntur insanix. * NAMQUE avaritia, ambitio, luxuria, & variorum oblectamenta ludorum, nisi propter illa facinus aliquid admittatur, sive flagitium quod legibus prohibetur humanis, putantur ad innocentiam pertinere: imò etiam qui sine fraude cujusquam, aut pro habenda vel augenda pecunia, aut pro adipiscendis vel retinendis honoribus, aut in agone certando seu venando, seu theatricum aliquid plausibiliter exhibendo magnos labores doloresque pertulerit, parum est quòd populari vanitate nullis reprehensionibus cohibetur, sed insuper extollitur laudibus: *Quoniam laudatur*, sicut scriptum est, *peccator in desideriis animæ suæ*. Vis enim desideriorum facit tolerantiam laborum & dolorum: & nemo nisi pro eo quod delectat, sponte suscipit ferre quòd cruciat. Sed istæ, ut dixi, cupiditates, propter quas explendas qui eis flagrant, multa dura & acer-

CAPUT III.
Patientia
iniquorum
quanta.

* CAP. IV.
Hæc à vanis laudatur.

Psal. 9. 3.

H 3

ba

a Vaticani duo MSS. lubricis.

ba patientissimè sustinent, licitæ existimantur legibusque concessæ.

CAPUT V.
Immanis
tolerantia
Catilinæ
ac latro-
num.
* De Cati-
lina Sal-
lust.

4. QUID quòd etiam pro apertis sceleribus, non ut ea puniant, sed ut perpetrent, multa homines gravissima perferunt? Nonne de quodam * nobilissimo patriæ parricida, sæcularium litterarum loquuntur auctores, quòd famem, sitim, frigus ferre poterat, ejusque erat corpus patiens inediæ, alioris, vigiliæ, suprâ quàm cuiquam credibile est? Quid de latronibus dicam, ^a quorum omnes cùm insidiantur viatoribus, noctes perpetiuntur insomnes, atque ut transeuntes excipiant innocentes, sub qualibet cæli asperitate nocentem animum corpusque defigunt? Quidam verò eorum invicem torquere perhibentur, ita ut exercitatio contra pœnas nihil distet à pœnis. Non enim tantum fortassis excruciantur à iudice ut à dolentibus veritas inquiratur, quantum à suis sociis ut à patientibus non prodatur. Et tamen in his omnibus miranda est potius quàm laudanda patientia: imò nec miranda nec laudanda, quæ nulla est; sed miranda duritia, neganda patientia: nihil autem illic jure laudandum, nihil utiliter imitandum; tantoque rectius majore supplicio dignum judicaveris animum, quanto magis vitis subdit instrumenta virtutum. Patientia comes est sapientiæ, non famula concupiscentiæ: patientia amica est bonæ conscientiæ, non inimica innocentæ.

CAPUT VI.
Patientiam veram à falsa distinguit causa patiendi.

5. CUM ergo videris quemquam patienter aliquid pati, noli continuò laudare patientiam, quam non ostendit nisi causa patiendi. Quando illa bona est, tunc ista vera est: quando il-

^a Tres tantùm MSS. qui omnes.

illa non polluitur cupiditate, tunc à falsitate ista distinguitur. Cùm verò illa tenetur in crimine, tunc hujus multùm erratur in nomine. Non enim sicut omnes qui sciunt sunt participes scientiæ, ita omnes qui patiuntur sunt participes patientiæ: sed qui passione rectè utuntur, hi patientiæ veritate laudantur, hi patientiæ munere coronantur.

6. VERUMTAMEN cùm pro libidinibus, vel etiam sceleribus, cùm denique pro ista temporali vita ac salute multa homines horrenda mirabiliter sufferunt, satis nos admonent quanta sufferenda sint pro vita bona, ut etiam postea possit esse æterna, & sine ullo temporis termino, sine utilitatis ullius detrimento vera felicitate secunda. Dominus ait: *In vestra patientia possidebitis animas vestras.* Non ait, villas vestras, laudes vestras, luxurias vestras: sed, *animas vestras.* Si ergo tanta suffert anima ut possideat unde pereat, quanta debet sufferere ne pereat? Deinde ut illud dicam quod culpabile non est, si tanta suffert pro salute carnis suæ inter manus secantium sive urentium medicorum, quanta debet sufferere a pro salute sua inter furores quorumlibet inimicorum? Cùm medici, ne corpus moriatur, per pœnas corpori consulant; inimici autem pœnas & mortem corpori comminando, ut anima & corpus in gehennam occidatur impellant.

7. QUAMQUAM & ipsi corpori tunc providentius consulatur, si temporalis salus ejus pro justitia contemnatur, & pœna vel mors ejus patientissimè pro justitia sufferatur. De corporis quippe redemptione quæ in fine

H 4

fu-

^a Editi omittunt, pro salute sua. Restituitur ex MSS.

CAP. VII.
Pro æterna salute quanta sufferere debent pii, si tanta pro temporali vita patientur mali.
Luc. 21. 19.

a

Non animæ tantùm, sed ipsi quoque corpori consulitur ferendo mortem & dolores.

Rom. 8. 23.
Ec.

a

futura est, loquitur Apostolus, ubi ait: *Et ipsi in nobismetipsis ingemiscimus, adoptionem filiorum^a expectantes redemptionem corporis nostri.* Deinde subjunxit: *Spe enim salvi facti sumus. Spes autem quæ videtur, non est spes. Quod enim videt quis, quid & sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus.*

* CAPUT
VIII.

* CUM ergo torquent aliqua mala, sed non extorquent opera mala, non solum anima per patientiam possidetur, verum etiam cum per patientiam corpus ipsum ad tempus affligitur vel amittitur, in aeternam stabilitatem salutemque resumitur, & ei per dolorem & mortem inviolabilis sanitas & felix immortalitas comparatur. Unde Dominus Jesus ad patientiam exhortans Martyres suos, etiam ipsius corporis integritatem futuram sine cujusquam, non dicam membri, sed capilli amissione, promisit. *Amen dico vobis*, inquit, *capillus capitis vestri non peribit.* Ut quoniam nemo *umquam*, sicut Apostolus dicit, *carne suam odio habuit*; magis homo fidelis per patientiam quam per impatientiam pro statu suæ carnis invigilet, & futuræ incorruptionis inæstimabili lucro quantalibet ejus præsentia damna compenset.

Patientiæ
usus in ani-
mo & in
corpore.

8. Quamvis autem patientia virtus sit animi, partim tamen ea utitur animus in se ipso, partim verò in corpore suo. In se ipso utitur patientia, quando illæso & intacto corpore aliquid quod non expediat vel non deceat facere aut dicere quibuslibet adversitatibus aut sceditatibus rerum seu verborum stimulis incitatur, & patienter mala omnia to-

a In editis, *filiorum Dei.* Abest *Dei* à MSS.

lerat, ne ipse mali aliquid opere vel ore committat. * PER hanc patientiam sustinemus, etiam dum corpore sani sumus, quod inter hujus sæculi scandala beatitudo nostra differitur: unde dictum est quod paulò antè commemoravi: *Si quod non videmus speramus, per patientiam expectamus.* Hac patientia sanctus David conviciantis opprobria toleravit, & cum facile posset ulcisci, non solum non fecit, verum & alium pro se dolentem commotumque compescuit; & potestatem regiam magis adhibuit prohibendo, quam exercendo vindictam. Neque tunc ejus corpus aliquo morbo affligebatur aut vulnere, sed humilitatis tempus agnoscebatur, ac^a ferebatur voluntas Dei, propter quam patientissimo animo amaritudo contumeliæ bibebatur. Hanc patientiam Dominus docuit, quando commotis zizaniorum permixtione servis, & volentibus ea colligere, dixit respondisse patrem familias: *Sinite utraque crescere usque ad messem.* Oportet enim patienter ferri, quod festinanter non oportet auferri. Hujus & ipse patientiæ præbuit & demonstravit exemplum, quando ante passionem corporis sui, ^b discipulum Judam priusquam ostenderet traditorem, pertulit furem; & ante experimentum vinculorum & crucis & mortis, labiis ejus dolosis non negavit osculum pacis. Hæc omnia, & si qua alia sunt quæ commemorare longum est, ad eum patientiæ modum pertinent, quo animus non sua peccata, sed quæcumque extrinsecus mala patienter sustinet in

* CAP. IX.
Patientia
animi.

Rom. 8. 25.

2. Reg. 16.
10.

a

Matth. 13.
30.

b

Joan. 12. 6.
& 13. 29.
Matth. 26.
49.

11. 1. 497

sc

a Sola editio Lov. *referebatur.*

b Gallicani septem MSS. *diabolum.* Vaticanani tres, *diabolus.*

* CAP. X.
Patientia
in externis
incommodis.

Matth. 5.
10.

Utraque
patientia
in Martyri-
bus.

Patientia
majus cer-
tamen dia-
bolo sa-
vient.

* CAP. XI.
Patientia
sancti Job.

Job. 1. 12.

se ipso, suo prorsus corpore illaeso. *ALIUS est autem patientiae modus, quo idem ipse animus quaecumque molesta & gravia in sui corporis passionibus perfert; non sicut stulti vel maligni homines, propter adipiscenda vana vel scelera perpetranda; sed sicut à Domino definitum est, *propter justitiam*. Utrouque modo sancti Martyres certaverunt. Nam & impiorum opprobriis saturati sunt, ubi animus corpore intacto quasdam veluti plagas suas integer sustinet; & in corporibus vincti sunt, inclusi sunt, fame ac siti affecti sunt, torti sunt, secti sunt, dilaniati sunt, incensi sunt, trucidati sunt: & pietate a immobili subdiderunt Deo mentem, cum paterentur in carne quidquid exquirenti crudelitati venit in mentem.

9. Majus sanè patientiae certamen est, quando non visibilis inimicus persequendo atque saeviendo urget in nefas, qui palam & aperte à non consentiente vincatur; sed ipse diabolus, qui etiam per filios infidelitatis tamquam per sua vasa filios lucis insequitur, per se ipsum occultus impugnat, saeviendo instans ut contra Deum fiat aliquid vel dicatur. *TALEM illum Job sanctus expertus est, utraque tentatione vexatus, sed in utraque stabili patientiae robore & armis pietatis invictus. Nam prius illaeso corpore cuncta quae habebat amisit, ut animus ante suae carnis cruciatum subtractis rebus, quas magni pendere homines solent, frangeretur, & adversus Deum loqueretur aliquid, his amissis propter quae illum colere putabatur. Percussus est etiam omnium subita orbitate filiorum, ut quos

a Casalinus MS. pietate immobilem.

quos singillatim susceperat, simul perderet, tamquam eorum numerositas, non unde felicitas ornaretur exstiterit, sed unde calamitas augetur. Ubi autem ista perpessus in Deo suo mansit immobilis, ejus affixus est voluntati, quem non posset amittere nisi propria voluntate; & pro iis quae perdidit eum qui abstulit tenuit, in quo inveniret quod nunquam periret. Neque enim ille abstulerat qui nocendi habuit voluntatem, sed ille qui dederat potestatem. *AGGRESSUS est inimicus & corpus, nec ea quae homini extrinsecus inerant, sed ipsum jam hominem in qua potuit parte percussit. A capite usque ad pedes ardebant dolores, scatebant vermes, sanies defluebat: manebat in putri corpore animus integer, horrendosque cruciatus carnis contabescentis inviolata pietate & incorrupta patientia perferibat. Aderat uxor, nec ferebat opem aliquam viro, sed in Deum blasphemiam suggerebat. Non enim eam diabolus, cum etiam filios abstulisset, tamquam nocendi imperitus reliquerat; quae quantum esset necessaria tentatori, jam in Eva didicerat. Sed modò alterum Adam, quem per mulierem caperet, non invenerat. Cautior fuit iste in doloribus, quam ille in nemoribus: ille victus est in deliciis, iste vicit in poenis: consensit ille oblectamentis, non cessit iste tormentis. Aderant & amici, non ut in malis consolarentur, sed ut malum suspicarentur. Neque enim eum qui tanta patiebatur, innocentem esse credebant, nec tacebat eorum lingua quod illius conscientia non habebat; ut inter immanes cruciatus corporis, etiam falsis animus cederetur opprobriis. At ille sustinens in carne dolores suos, in corde

* CAPUT
XII.

Job 2. 7.

Gen. 3. 1.

Job cautior
Adamo.

er-

errores alienos, conjugis corripiebat insipientiam, amicos docebat sapientiam, servabat ubique patientiam.

CAPUT
XIII.
Impatientia donatistarum sibi manus afferentium, quando à catholicis quaeruntur.

10. HUNC intueantur, qui sibi ingerunt mortem, quando quaeruntur ad vitam; & sibi auferendo praesentem, abnegant & futuram. Qui si ad Christum negandum vel aliquid contra justitiam faciendum, sicut veri Martyres, cogentur, omnia potius patienter ferre, quam sibi impatienter mortem inferre debuerant. Quod si fugiendorum malorum causa rectè fieri posset, Job sanctus se ipse perimeret, ut tanta mala in rebus suis, in filiis suis, in membris suis, diabolicæ crudelitatis effugeret. Non autem fecit. Absit enim ut in se committeret ipse vir sapiens, quod nec mulier suggestit insipiens. Quia & si suggestisset, meritò & hinc illud audisset, quod audivit suggerendo blasphemiam: *Locuta es tamquam una ex insipientibus mulieribus. Si bona suscepimus de manu Domini, mala non sustinebimus?* Et ^a ipse quippe patientiam perdidisset, sive blasphemando, sicut illa voluerat, sive se interficiendo, quod nec illa ausa fuerat dicere, moreretur: atque esset inter illos de quibus dictum est: *Vae iis qui perdididerunt patientiam; & augetur potius quam evaderet poenas, qui post sui corporis mortem, sive ad blasphemorum, sive ad homicidarum, vel etiam plus quam parricidarum supplicia raperetur. Si enim parricida eo sceleratior est quam quilibet homicida, quia non tantum hominem, verum etiam propinquum necat; inque ipsis parricidis, quanto propinquiorem quisque peremerit,*

^a Novem MSS. Et ipsam.

rit, tanto judicatur immanior: sine dubio peior est qui se occidit; quia nemo est homini se ipso propinquior. Quid ergo miseri faciunt, qui cum & hinc sibimet ingestas, & postea non solum impietatis adversus Deum, sed etiam ipsius quam in se exercuerunt crudelitatis luant debitas poenas, insuper quaerunt & Martyrum glorias? Cum etiam si pro vero Christi testimonio persecutionem paterentur, & se interficerent, ne aliquid à persecutoribus paterentur, rectè illis diceretur: *Vae iis qui perdididerunt patientiam.* Quomodo enim ^a justum praemium patientiae redditur, si & impatiens passio coronatur? Aut quomodo innocens judicabitur, cui dictum est: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum;* si homicidium committit in se ipso, quod committere prohibetur in proximo?

Matth. 19.
19.

11. AUDIANT ergo sancti de Scripturis sanctis praecepta patientiae: *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem: deprime cor tuum, & sustine; ut crescat in novissimis vita tua. Omne quod tibi supervenerit accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe. Quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. Et in loco alio legitur: Fili, ne deficias in disciplina Domini, neque fatigeris, cum ab illo increparis. Quem enim diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit. Quod hinc positum est, filium quem recipit, hoc in supradicto testimonio est, homines receptibiles.* Hoc

CAPUT
XIV.
Patientia bonorum. Eccl. 2. 1. &c.

Prov. 3. 11.
& 12.
Heb. 12. 5.
& 6.

^a Ita MSS. At editi, justo.

Hoc enim justum est, ut qui de pristina felicitate paradisi propter contumacem deliciarum appetentiam dimissi sumus, per humilem molestiarum patientiam recipiamur: fugaces mala faciendo, reduces mala patiendō; ibi contra justitiam facientes, hinc pro justitia patientes.

CAPUT XV.

Patentia non venit ex liberi arbitrii viribus, sed ex divino adjutorio.

12. SED vera patientia, quæ hujus est nomine digna virtutis, quærendum est unde sumatur. Sunt enim qui eam tribuant viribus voluntatis humanæ, non quas habent ex divino adjutorio, sed quas ex libero arbitrio. Error autem iste superbus est: eorum est enim qui abundant, de quibus dicitur in Psalmo: *Opprobrium eis qui abundant, & despectio superbis*. Non ergo est ista patientia pauperum, quæ non perit in æternum. Hi enim pauperes ab illo eam divite accipiunt, cui dicitur: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. A quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. Ad quem clamat egenus & pauper, qui laudat nomen ejus, & petendo, quærendo, pulsan- do, dicit: *Deus meus, eripe me de manu peccatoris, & de manu legem prætereun- tis & iniqui: quoniam tu es patientia mea, Domine, spes mea à juventute mea*. Isti autem qui abundant, & egere ad Deum dedignantur, ne ab illo accipiant veram patientiam, de sua falsa gloriantes, consilium inopis volunt confundere, quoniam Dominus spes ejus est. Nec attendunt, cum homines sunt, & suæ, id est, humanæ voluntati tantum tribuunt, in illud se incurrere quod scriptum est: *Maledictus omnis qui spem suam ponit in homine*. Unde etiamsi eis contingat, ut aliqua dura & aspera, vel ne displiceant ho-

hominibus, vel ne graviora patiantur, vel sibi placendo & amando præsumtionem suam, eadem ipsa superbissima voluntate sustineant; hoc illis dicendum est de patientia, quod de sapientia beatus Jacobus Apostolus dicit: *Non est ista sapientia de sursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica*. Cur enim non sit a superbiorum falsa patientia, sicut a superbiorum est falsa sapientia? A quo est autem vera sapientia, ab illo est & vera patientia. Huic enim cantat ille spiritu pauper: *Deo subjecta est anima mea, quoniam ab ipso est patientia mea*.

13. SED respondent & loquuntur dicentes: Si voluntas hominis sine ullo Dei adjutorio viribus liberi arbitrii tam multa gravia & horrenda perfert, sive in animo, sive in corpore, ut mortalis vitæ hujus & peccatorum delectatione perfruatur; cur non eodem modo eadem ipsa voluntas hominis eisdem viribus liberi arbitrii, non ad hoc expectans se divinitus adjuvari, sed sibi naturali possibilitate sufficiens, quidquid laboris vel doloris ingeritur, pro justitia & vita æterna patientissimè sustinet? An verò, inquit, idonea est iniquorum voluntas, Deo non adjuvante, ut se ipsi in cruciatibus pro iniquitate, & antequam ab aliis crucientur, exercent; idonea est voluntas moras vitæ hujus amantium, ut Deo non adjuvante, inter atrocissima & longa tormenta in mendacio perseverent, ne sua facinora confitentibus, jubeantur occidi; & non est idonea justorum voluntas, nisi eis vires desuper suggerantur, quas-

a Cyprianus in lib. de bono Patientiæ: *Si sapientia illis vera non est, esse non potest & vera patientia*.

CAP. XVI
Objectio, cur voluntatis vires non sufficiunt ad patiendum pro justitia, sicut pro injustitia.

quaslibet pœnas, vel ipsius decore justitiæ, vel æternæ vitæ amore perferre?

CAPUT
XVII
Solutio,
iniquos du-
ritiam ex
cupiditate,
pios forti-
tudinem
ex caritate
habere.

14. QUI hæc dicunt, non intelligunt & quemque iniquorum tanto esse ad quæcumque mala perferenda duriores, quanto in eo major est cupiditas mundi, & quemque justorum tanto esse ad quæcumque mala perferenda fortiores, quanto in eo est major caritas Dei. Sed cupiditas mundi initium habet ex arbitrio voluntatis, progressum ex jocunditate voluptatis, firmamentum ex vinculo consuetudinis: *Caritas autem Dei diffusa est in cordibus nostris, non utique ex nobis, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.*

Rom. 5. 5.

a

Proinde ab illo est patientia justorum, per quem diffunditur caritas a eorum. Quam caritatem laudans atque commendans Apostolus, inter cetera ejus bona dixit eam & cuncta sufferre. *Caritas, inquit, magnanima est. Et paulò post ait: Omnia tolerat.* Quanto ergo major est in sanctis caritas Dei, tanto magis pro eo quod diligitur; & quanto major est in peccatoribus cupiditas mundi, tanto magis pro eo quod concupiscitur, omnia tolerantur. Ac per hoc inde est patientia vera justorum, unde est in eis caritas Dei; & inde est patientia falsa iniquorum, unde est in eis cupiditas mundi. Propter quod dicit Joannes Apostolus: *Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Si quis dilexerit mundum, dilectio Patris non est in ipso. Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio sæculi: quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.* Hæc igitur concu-

1. Cor. 13. 4
& 7.

1. Joan. 2.
15. & 16.

a Duo MSS. in cordibus eorum.

piscentia quæ non est ex Patre, sed ex mundo, quanto fuerit in homine vehementior & ardentior, tanto fit quisque pro eo quod concupiscit, omnium molestiarum dolorumque patientior. Idcirco, sicut supra diximus, non est ista patientia de sursum descendens: patientia verò piorum de sursum est descendens à Patre luminum. Itaque illa terrena est, ista cælestis; illa animalis, ista spiritalis; illa diabolica, ista deifica. Quoniam concupiscentia, qua fit ut peccantes omnia pertinaciter patientur, ex mundo est; caritas autem, qua fit ut rectè viventes omnia fortiter patientur, ex Deo est. Et ideo illi falsæ patientiæ potest sine adjutorio Dei voluntas humana sufficere; tanto durior, quanto cupidior; & eo tolerabiliùs mala sustinens, quo ipsa fit peior: huic autem, quæ vera patientia est, ideo voluntas humana, nisi desuper adjuncta & inflammata, non sufficit; quia Spiritus sanctus est ignis ejus; quo nisi accensa diligat impassibile bonum, ferre non potest quod patitur malum.

Patientiæ
falsæ suffi-
cit volun-
tas huma-
na, non au-
tem veræ.

15. SICUT enim divina testantur eloquia: *Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in illo manet.* Quisquis ergo contendit haberi posse Dei caritatem sine Dei adjutorio, quid aliud contendit, nisi haberi Deum posse sine Deo? Quis autem hoc dicat christianus, quod nullus dicere audeat insanus? Exultans ergo apud Apostolum vera, pia, fidelisque patientia, a dicit ore sanctorum: *Quis nos separabit à caritate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an*

CAPUT
XVIII.
Ut caritas
ex Deo, ita
ex ipso pa-
tientia ve-
ra quæ ma-
nat à cari-
tate.

1. Joan. 4.
16.
2
Rom. 8. 35.
&c.

TOM. VI.

I

a Casalinus MS. patientia sanctorum dicit: omisso ore.

Pr. 43. 22. *periculum, an gladius? Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, deputati sumus sicut oves victimæ. Sed in his omnibus supervincimus per eum qui dilexit nos; non per nos, sed per eum qui dilexit nos.* Deinde sequitur & adjungit: *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque potestates, neque præsentia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.*

Rom. 5. 5. *Hæc est illa caritas Dei, quæ diffusa est in cordibus nostris; non ex nobis, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Malorum autem concupiscentia, propter quam in eis est falsa patientia, non est ex Patre, sicut dicit Apostolus Joannes, sed ex mundo est.*

1. Joan. 2. 16.

CAP. XIX. **16.** **HIC** dicit aliquis: Si ex mundo est concupiscentia malorum, per quam fit ut mala omnia pro eo quod ab illis concupiscitur perferant, quomodo ex eorum dicitur voluntate? Quasi verò non & ipsi ex mundo sint, cum ab eis diligitur mundus, a deserto eo per quem factus est mundus. *Serviunt enim creaturæ potius quam Creatori, qui est benedictus in sæcula.* Sive itaque mundi vocabulo Joannes Apostolus dilectores significaverit mundi, voluntas quæ ex ipsis est, utique ex mundo est: sive mundi nomine cælum & terram & quæcumque in eis sunt, hoc est, universam complexus sit creaturam, voluntas proculdubio creaturæ, quæ non est

^a Editi, *deserentes eum.* At MSS. *deserto eo:* præter unum Metensem codicem, qui habet, *deserente eo.*

Creatoris, ex mundo est. Propter quod talibus Dominus dicit: *Vos de deorsum estis, ego de sursum sum: vos de hoc mundo estis, ego non sum de hoc mundo.* Apostolis autem dicit: *Si de mundo hoc essetis, mundus quod suum est diligeret.* Sed ne sibi amplius arrogarent, quam eorum mensura posebat, & hoc quod eos non esse dixit ex mundo, naturæ putarent esse, non gratiæ: *Quia verò, inquit, de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Ergo de mundo ^a erant: nam ut de mundo non essent, electi sunt de mundo.

17. **HANC** autem electionem non præcedentium in bonis operibus meritorum, sed electionem gratiæ demonstrans Apostolus, sic inquit: *Et in hoc tempore reliquæ per electionem gratiæ salvæ factæ sunt. Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia.* Hæc est electio gratiæ, id est, electio qua per Dei gratiam homines eliguntur. Hæc est, inquam, electio gratiæ, qua omnia bona merita præveniuntur humana. Si enim ullis bonis meritis datur, jam non gratis datur, sed debita redditur, ac per hoc non vero nomine gratia nuncupatur; ubi *merces*, sicut idem dicit Apostolus, *non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Si autem ut vera sit gratia, id est, gratuita, nihil invenit in homine, cui merito debeatur; quod bene intelligitur & in eo quod dictum est: *Pro nihilo salvos facies eos;* profectò ipsa dat merita, non meritis datur. Prævenit ergo etiam fidem, ex qua omnia bona opera incipiunt. *Justus enim,*

I 2

si-

^a *Lov. non erant.* Abest non ab Er. & pluribus MSS.

Joan. 8. 23

Joan. 15. 19

Quòd quis non sit ex mundo, non naturæ est, sed gratiæ.

a

CAP. XX.

Electio gratiæ prævenit omnia merita bona. **Rom. 11. 5. & 6.**

Gratia dat merita, non meritis datur.

Rom. 4. 4.

Præf. 55. 8.

Prævenit fidem. **Habac. 2. 4.**

sicut scriptum est, *ex fide vivit*. Porro autem gratia non solum adjuvat justum, verum etiam justificat impium. Et ideo etiam cum adjuvat justum, & videtur ejus meritis reddi, nec sic desinit esse gratia; quoniam id adjuvat quod ipsa est largita. Propter hanc itaque gratiam, quæ cuncta bona merita humana præcedit, non solum Christus ab impiis occisus est, verum etiam *pro impiis mortuus est*. Et antequam moreretur, non utique justos, sed justificandos elegit Apostolos, quibus ait: *Ego vos de mundo elegi*. Quibus enim dixit: *De mundo non estis*; & ne putarent se numquam fuisse de mundo, mox addidit, *sed ego vos de mundo elegi*; profecto ut de mundo non essent, ipsius in eos electione collatum est. Quocirca si per suam justitiam, non per gratiam ejus eligerentur, non de mundo electi essent: quoniam de mundo jam non essent, si jam justus essent. Deinde si propterea sunt electi, quia jam justus erant; ipsi priores jam Dominum elegerant. Quis enim potest esse justus, nisi eligendo justitiam? *Finis autem legis Christus ad justitiam omni credenti.* * Qui factus est nobis sapientia à Deo, & justitia, & sanctificatio, & redemptio: ut quemadmodum scriptum est: *Qui gloriatur, in Domino gloriatur*. Ipse est ergo nostra justitia.

CAP. XXI.
Gratiæ & fidei dono etiam antiqui ante incarnationem justificati sunt.
Eph. 2. 8.

18. UNDE & antiqui justus ante incarnationem Verbi, in hac fide Christi, & in hac vera justitia, quod est nobis Christus, justificati sunt; hoc credentes futurum, quod nos credimus factum: & ipsi gratia salvi facti per fidem, non ex se ipsis, sed Dei dono; non ex operibus, ne forte extollerentur. Bona quippe opera eorum non prævenerunt mi-

misericordiam Dei, sed subsequuta sunt. Ipsi quippe audierunt, ipsi scripserunt longè antequam Christus venisset in carne: *Miserebor cui misertus ero, & misericordiam præstabo cui misericors fuero*. E quibus Dei verbis, tanto post Apostolus Paulus diceret: *Igitur non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei*. Ipsorum etiam vox est longè antequam Christus venisset in carne: *Deus meus, misericordia ejus præveniet me*. Quomodo autem possent alieni esse à fide Christi, quorum caritate etiam nobis prænuntiatus est Christus; sine cujus fide quisquam mortalium nec fuit, nec est, nec esse aliquando poterit justus? Si ergo jam justus à Christo eligerentur Apostoli, prius illum ipsi elegissent, ut justus eligi possent; quia sine illo justus esse non possent. Sed non ita factum est; ipse quippe illis ait: *Non vos me elegistis, sed ego vos elegi*. Unde dicit Apostolus Joannes: *Non quòd dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos*.

19. QUOD cum ita sit, quid est homo utens in hac vita propria voluntate, antequam eligat & diligat Deum, nisi injustus & impius? Quid est, inquam, homo aberrans à Creatore creatura, nisi Creator ejus memor sit ejus, & eligat eum gratis, & diligat gratis? Quia ipse non potest eligere vel diligere, nisi prius electus dilectusque curetur, qui cæcitate eligenda non cernit, & languore diligenda fastidit. Sed forte quis dicat: Quomodo Deus prius eligit & diligit iniquos, ut justificet eos, cum scriptum sit: *Odisti, Domine, omnes operantes iniquitatem*? Quomodo putamus, nisi miro & ineffabili modo? Et

Exod. 33. 19.

Rom. 9. 16.

Psal. 58. 11.

Sine fide nullus unquam justus fuit.

Joan. 15. 16.

I. Joan. 4. 10.

CAPUT XXII.
Ante gratiæ electionem in justis omnes.
Psal. 8. 5.

Psal. 5. 7.